

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Лисенка Юрія на тему «Реабілітація хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія (галузь знань 22 Охорона здоров'я)

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення особливого значення набувають питання вдосконалення методів фізіотерапевтичної реабілітації хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом, що є причиною втрати як працездатності так й інвалідизації значної кількості людей як у світі, так і в Україні. Як відомо, за поширеністю нервових хворіб ця патологія у структурі захворюваності людей працездатного віку займає друге місце і є причиною інвалідизації. При цьому більшість хворих на розсіяний склероз має коморбідну патологію. У разі коморбідності розсіяного склерозу з низкою захворювань та станів актуальною є проблема наростання темпів його прогресування та важкості, що вимагає більш глибокого вивчення поширеності міофасціального больового синдрому, як одного з проявів коморбідного стану хворих на розсіяний склероз. Міофасціальний больовий синдром - це складний психофізіологічний процес, що проявляється болями, зумовленими неспецифічним ураженням скелетних м'язів із формуванням міофасціальних тригерних пунктів, які стають генераторами патологічних рефлексів. При цьому, біль, набуваючи хронічного характеру, стає не тільки одним із симптомів захворювання, але й включається в його патогенез, змінюючи функціональний стан центральної нервової системи та викликає порушення психофізіологічних функцій.

Сьогодні особливого значення набувають питання вдосконалення методів фізіотерапевтичної реабілітації хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом, що є причиною втрати як працездатності, так й інвалідизації.

Як відомо, серед усіх вікових категорій переважають пацієнти віком від 30 до 59 років, які становлять 75%. Відтак, міофасціальний больовий синдром є не тільки медичною, але й важливою соціальною проблемою.

Саме така ситуація вимагає удосконалення реабілітаційних програм хворих з такою патологією на амбулаторному етапі лікування.

Зв'язок роботи з науковими темами кафедри фізичної терапії, ерготерапії. Дисертаційна робота виконана на кафедрі фізичної терапії, ерготерапії ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” в рамках науково-дослідної теми «Використання немедикаментозних засобів і природних факторів для покращення фізичного і функціонального стану організму» (№ державної реєстрації 0110U001671).

Новизна дослідження та одержаних результатів

У ході виконання дисертаційної роботи аспірантом *вперше* на підставі оцінки функціонального стану опорно-рухового апарату хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом та сукупністю суб'єктивних та об'єктивних показників здійснено диференціацію патологічних проявів недуги на 4 клінічні варіанти її перебігу, що дало можливість розподілити пацієнтів під час реабілітації на групи з високим, середнім і низьким рівнем реабілітаційного потенціалу.

Вперше розроблена програма комплексної фізичної терапії, яка поряд із загальноприйнятими засобами (ЛФК, лікувальний масаж, загальна кріотерапія, лікувальний масаж, ішемічна компресія, дихальні вправи, корекція положенням), передбачала використання специфічних засобів (локальну кріотерапію, акупунктуру, постізометричну релаксацію м'язів), спрямованих на інактивацію міофасціальних тригерних пунктів та регіонального м'язового дисбалансу.

Вперше доведено, що диференційоване застосування комплексних реабілітаційних впливів (спеціальних фізичних вправ, стретчингу, локальної кріотерапії, акупунктури, постізометричної релаксації м'язів, лікувального масажу, дихальних вправ, ішемічної компресії) покращує психологічну і фізичну компоненти здоров'я, а відтак і рівень якості життя хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом.

Теоретичне значення отриманих результатів

Дисертаційне дослідження є фундаментально-прикладним дослідженням. Наукове значення роботи полягає у встановленні взаємозв'язку з розсіяним склерозом і таким коморбідним станом, як міофасціальний больовий синдром. Виявили 4 клінічні варіанти перебігу цього патологічного стану, які поряд з іншими суб'єктивними показниками послужили підґрунтям для розподілу всіх пацієнтів на групи з високим, середнім і низьким рівнем реабілітаційного потенціалу. Обґрунтована доцільність розробки спеціальних фізіотерапевтичних програм для реабілітації хворих з цією патологією на етапі амбулаторного лікування.

Практичне значення отриманих результатів

Розроблено контент картки реабілітаційного обстеження пацієнтів з розсіяним склерозом, ускладненим міофасціальним больовим синдромом, що дозволяє уніфікувати оцінювання вираженості фізичної і психосоціальної дезадаптації хворих названої категорії на всіх етапах реабілітаційного процесу і визначати ефективність реабілітаційних заходів. Запропонована програма комплексної фізичної терапії пацієнтів з розсіяним склерозом, ускладненим міофасціальним больовим синдромом може успішно застосовуватися в неврологічних, ортопедичних і фізіотерапевтичних відділеннях лікувально-профілактичних закладів, реабілітаційних центрах, центрах здоров'я та санаторно-курортних закладах.

Основні результати дисертаційної роботи впроваджені в практичну діяльність відділення судинної неврології з порушенням мозкового кровообігу Івано-Франківської міської клінічної лікарні, фізіотерапевтичне відділення Івано-Франківської міської клінічної лікарні №1; реабілітаційного відділення «Медичного центру здоров'я» (м. Люблін, Польща); центру реабілітації і відпочинку «Wiktorja Król Radzyń» (Польща), що підтверджено відповідними актами.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обсяг наукового матеріалу, комплекс використаних методів дослідження, оцінка отриманих результатів і характер їх тлумачень є достатніми для

обґрунтування основних положень дисертаційної роботи. Сформульовані в дисертації положення базуються на обстеженні достатньої кількості хворих та використанні сучасних інструментальних та інших діагностичних методів дослідження. У дисертаційній роботі викладено результати теоретичного обґрунтування, розробки та перевірки ефективності комплексної фізіотерапевтичної програми реабілітації хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом на етапі амбулаторного лікування в умовах Любурського центру терапевтичної реабілітації (неврологічне відділення, Радзінь, Республіка Польща). Для перевірки ефективності авторської фізіотерапевтичної програми був організований реабілітаційний процес із 120 хворими чоловічої статі у віці від 24 до 56 років (середній вік – $38,51 \pm 1,36$ років) із середнім віком дебюту захворювання $30,58 \pm 1,30$ роки, при середній тривалості недуги $6,26 \pm 0,92$ роки). Для математичної обробки кількісних показників дослідження дисертантом Лисенком Юрієм була використана операційна система *Windows 10* та програма *Microsoft Office Excel 2010*. Вірогідність різниці при зрівнянні непов'язаних між групових даних оцінювалася по t-критерію Стюдента й U-критерію Манна-Уїтні. Достовірними вважалися розбіжності при рівнях значимості $\square P < 0,05$.

Комісія по перевірці первинної документації науково-дослідних робіт і дисертаційних робіт ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, що створена наказом ректора (наказ № 299 від 01.07.2020 року) у складі голови – д.мед.н., професора Грицуляка Б.В., членів комісії – д.мед.н., професора Остап'яка З.М. та к.мед.н., доцента Герича Р.П. Перевірка первинної документації показала повну вірогідність матеріалів, на вивченні та обробці яких побудована дисертаційна робота. Усі документи оформлені згідно з вимогами, кількісні результати дослідження опрацьовані статистичними методами. Зауважень щодо упорядкування первинним матеріалів немає. При порівнянні узагальнених даних з фактичними матеріалами виявлено їх повну відповідність. Рукопис дисертації отримав позитивну оцінку при перевірці на академічний плагіат.

Наукова обґрунтованість базових положень дисертаційної роботи Лисенка Ю. за результатами апробації на спільному фаховому семінарі кафедри фізичної терапії, ерготерапії і теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» є об'єктивною і не викликає сумнівів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Усі основні результати і нові наукові положення дисертаційної роботи повністю опубліковані у наукових журналах і в матеріалах науково-практичних конференцій. У наукових працях за матеріалами дисертації, опублікованих у співавторстві, здобувачу належала провідна роль у формулюванні мети, методології дослідження, статистичні обробці та аналізі результатів.

За матеріалами дисертації опубліковано 8 наукових робіт. Серед них: 5 у фахових виданнях України, рекомендованих ДАК України, одна – у науковому журналі, що індексується у базі даних Web of Science, одна в закордонному виданні за профілем дисертаційної роботи і тези в матеріалах міжнародної науково-практичної конференції.

Список публікацій Лисенка Юрія за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лисенко Ю. Особливості розвитку міофасціальної патології при розсіяному склерозі та ефективність різних методів її лікування. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2016. Вип. 24. С. 54–60.

2. Лисенко Ю. Міофасціальний синдром як патогенетичний механізм формування сколіозу у людей з розсіяним склерозом. Regulatory Mechanisms in Biosystems. 2017. V. 8, № 2. P. 197–203. doi: 10/15421/021731. Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI).

3. Лисенко Ю. Оцінка лікувального ефекту локальної кріотерапії при розсіяному склерозі ускладненого міофасціальним больовим синдромом поперекового відділу хребта. Вісник Прикарпатського університету. Серія:

Фізична культура. 2017. Вип. 27-28. С. 162–170.

4. Lysenko Y. Multiple sclerosis: methods of treatment and rehabilitation. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. Я. Індика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. Т. 38, № 2. С. 157–163.

5. Лисенко Ю. Реабілітаційний потенціал хворих з міофасціальним синдромом при периферичній формі розсіяного склерозу. Здоров'я, спорт, реабілітація. 2017. № 4. С. 22–30.

6. Лисенко Ю., Мицкан Б. Ефективність засобів фізичної реабілітації при розсіяному склерозі. Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини (Rehabilitation & recreation): науковий журнал. Рівне: НУВГП, 2017. № 2. С. 53–60. (Особистий внесок – брав участь у формулюванні мети роботи, проведенні досліджень, обробці та узагальненні результатів, підготовці статті).

Стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні

7. Jurij Łysenko Zastosowanie miejscowej krioterapii w reabilitacji chorych na stwardnienie rozsiane (SM) z zespołem bólu mięśniowo-iowięziowego odcinka lędźwiowo-kregoslupa. Buletyn informacyjny DOCTOR. 2020. №1 (135). С. 18–19.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Лисенко Ю. Розсіяний склероз: методи лікування та реабілітації. Фізична активність і якість життя людини: зб. тез доп. І міжнародної наук.-практ. конф. (14–16 черв. 2017 р.) / уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. С. 42–43.

Конкретний особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист

Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням Лисенка Ю. Вибір теми дисертації, дизайн дослідження розроблено спільно з науковим

керівником, д.б.н., професором Мицканом Б.М. У співавторстві з науковим керівником підібрані методи та розроблена методологія дослідження.

Дисертантом самостійно проведений інформаційний і патентний пошук, аналіз літератури з досліджуваної проблеми.

Всі обстеження хворих проведено самостійно протягом усього терміну реабілітаційного процесу.

Статистична обробка кількісних результатів досліджень виконана здобувачем самостійно.

Апробація результатів дисертації

Матеріали дисертаційної роботи були заслухані на Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична активність та якість життя» (Луцьк, 2017); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання спорту і туризму в сучасному суспільстві» (Івано-Франківськ, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку реабілітаційних послуг та оздоровчого туризму в Україні з огляду на польський досвід» (Рівне, 2017 р.).

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження

Усі дослідження проводили з дотриманням основних положень Конвенції Ради Європи, про права людини та біомедицину, Гельсінкської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових досліджень за участю людини (1964 р. з подальшими доповненнями, включаючи версію 2000 р.) та наказу МОЗ України №690 від 23.09.2009 р.).

Матеріали дисертації щодо обстеження і наукових досліджень хворих відповідають нормам біоетики, що засвідчено висновком Комісії з питань етики наукових досліджень ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 1 від 16.01.2021 року).

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

За формою та структурою дисертаційна робота відповідає усім вимогам щодо кваліфікаційної наукової праці. Вона оформлена згідно з вимогами МОН

України. У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних принципових зауважень стосовно суті роботи.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота здобувача Лисенка Юрія на тему «Реабілітація хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом» (науковий керівник – доктор біологічних наук, професор Мицкан Б.М., завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника») є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та запропонована комплексна програма реабілітації хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом з використанням локальної кріотерапії, голкоуколювання, стретчингу, лікувального масажу, лікувальної фізичної культури, дихальної гімнастики. Отримані результати дисертаційного дослідження мають наукову новизну, практичне значення (впроваджені в лікувально-реабілітаційних закладах Польщі та України) для охорони здоров'я, зокрема для фізичної терапії, ерготерапії.

Дисертація повністю відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 року.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Розглянувши дисертацію Лисенка Юрія на тему: «Реабілітація хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом» та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертаційної роботи, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих із співавторством, а також за результатами попередньої експертизи (фахового семінару) кафедр фізичної терапії, ерготерапії; теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» вважаємо, що дисертаційна робота є актуальною для сучасної охорони

здоров'я, зокрема для фізичної терапії, ерготерапії. Це самостійна завершена праця, з чітко окресленою метою та завданнями, в якій використані сучасні методи діагностики та психофізіологічних обстежень хворих на розсіяний склероз з коморбідними патологіями. Дисертація має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для охорони здоров'я. Основні результати дослідження та отримані нові наукові дані, висновки та практичні рекомендації висвітлені в повному обсязі у наукових публікаціях, які зараховані за темою роботи. Робота виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності. Матеріали дисертації щодо обстежень хворих відповідають нормам біоетики.

Представлена дисертаційна робота відповідає спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія та вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Дисертація Лисенка Юрія на тему «Реабілітація хворих на розсіяний склероз, ускладнений міофасціальним больовим синдромом» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензенти:

Професор кафедри теорії та методики
фізичної культури і спорту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» МОН України,
доктор медичних наук, доцент

 Остап'як З. М.

Доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» МОН України,
кандидат медичних наук, доцент

Герич Р. П.

